

sub semnul francofoniei

Victor MITOCARU

Băcăuani în Franța prietenă

Apropiatul Congres internațional de la București al Francofoniei constituie un bun prilej de a rememora, fie și în treacăt, legăturile culturale și științifice pe care iluștri băcăuani le-au avut cu Franța. Cel mai cunoscut dintre toți, răsfățat de istoria literară și pronunțându-se efectiv în istoria tănărului stat român, este, desigur, Vasile Alecsandri. Foarte important în fiecare activitate luată în parte, personalitatea lui prinde contur și se raportează, totuși, la o „totalitate”, cum remarca Titu Maiorescu, însumând cel mai bine multiplicitatea circumstanțelor care i-au marcat profilul omului de lume, toate legate, direct sau indirect, de locuri, instituții și spiritul Franței, după cum o atestă însăși devenirea lui: ca poet, revoluționar de la 1848, publicist, diplomat, călător, memorialist etc.

Mai puțin generoasă s-a dovedit de-a lungul timpului memoria sedimentărilor științifice pe care băcăuani nu mai puțin iluștri le-au încorporat în știința românească, beneficiind de trecerea lor prin Franța, formându-se ca tineri cercetători, luând exemplul unor instituții din țara adoptivă pentru a funda, la rândul lor, instituții similare în România modernă, primiți în lumea Franței în calitate de conferențieri, colaboratori ai unor reputați oameni de știință, membri ai unor strălucite instituții și societăți culturale. Astfel, puțini vor fi fiind, cu excepția specialiștilor, cei cărora le mai spune ceva numele lui Ioan Athanasiu, născut în comuna Sascut, județul Bacău, la 20 aprilie 1868. Pe harta spirituală a județului Bacău, pentru cei mai mulți, mai ales

în lumea tinerilor, acest nume poate fi cel mult exotic, în timp ce cutare versificator modest e prins și comentat în diverse dicționare locale și albume de așa-ziși creatori ai spațiului de mijloc al Moldovei actuale.

Ioan Athanasiu practică medicina veterinară în urma absolvirii studiilor superioare în țară (1891). S-a întâmplat să obțină o bursă de studii în străinătate, vizând o specializare, și astfel ajunge la Paris, la facultatea de medicină umană, unde va lucra în laboratorul profesorului Charles Richet care, ulterior, în memoriile sale îl va menționa ca fiind „laborios” și foarte aplicat în cercetarea experimentală. Apoi I. Athanasiu va lucra și în laboratorul lui Marey, continuând seria cercetărilor experimentale. Urmează un interludiu la Institutul de fiziologie de la Bonn, unde I. Athanasiu se va forma ca fiziolog sub directa conducere și înrâurire a savantului Phlûger. Numit profesor suplinitor al Catedrei de fiziologie a Școlii Superioare de Medicină Veterinară din București, rămâne în această funcție puțin timp. Se reîntoarce în Franța la Institutul lui Marey din Bologne-sur-Seine, unde, remarcat fiind ca fiziolog en titre, va îndeplini chiar funcția de subdirector al reputatului așezământ de cercetare. Dobândește o vastă experiență în cercetarea fiziologică și devine pe parcursul celor trei ani de lucru în institutul respectiv unul dintre pionierii metodei cinematografice de cercetare fiziologică. Cu o recunoaștere de netăgăduit a meritelor sale în lumea științifică, I. Athanasiu revine în țară,

chemat să conducă Institutul de fiziologie. Cariera sa impresionează, încât ajunge a i se oferi în anul 1915 demnitatea de rector al Universității din București, funcție pe care o deține timp de cinci ani, traversând perioada primului război mondial, plină de cunoscutele privațiuni. Nu doar ca fiziolog dar și ca pedagog de excepție, asemenea savantului Ion Borcea, I. Athanasiu se pronunță tranșant pentru stabilirea unei legături durabile între universitate și învățământul secundar și primar. Distinsul cadru universitar manifestă o viziune integratoare în ceea ce privește învățământul, repudiind fragmentarea lui pe trepte limitate în orizonturi închise. Ca și savantul Ion Borcea, militează pentru propășirea mediului rural prin extensia științelor aplicate și mărirea numărului de ingineri agronomi și zootehniști.

Ioan Athanasiu se va stinge din viață la 20 iulie 1926, în aceeași lună cu Ion Borcea, dar cu 10 ani mai devreme. Puțin cunoscut astăzi, datorând enorm școlii franceze de fiziologie și datorându-i-se la rândul-i dezvoltarea acestei științe în istoria învățământului superior românesc, Ioan Athanasiu ar trebui să beneficieze, și cât mai repede, de o recunoaștere largă pe care o poate da o monografie.

Cât despre savantul naturalist Ion Borcea (n. 13.01.1979, Buhoci – Bacău, m. 30.07.1936, Constanța), a cărui viață publică am descris-o noi înșine într-o retrospectivă, înțeleasă drept o monografie, e de ajuns să menționăm aici că fundarea Stațiunii de cercetări marine de la Agigea în 1926 este urmarea firească a laborioaselor sale studii întreprinse în Franța, a doctoratului „foarte onorabil” obținut la Sorbona sub conducerea reputatului Yves Delage, dar mai ales a practicii întreprinse la stațiunile de cercetări marine de la Roscoff și Banyuls sur Mer. Borcea va fi ales membru al unor societăți științifice de prestigiu din Franța, va primi acolo distincții, cea mai importantă fiind, poate, Legiunea de Onoare.

După ce am citit cele două volume de amintiri ale celui care a fost actorul român Dumitru Furdui, mort la Paris, unde se stabilise de un deceniu, în 1996, iată că găsim o declarație a lui Bogdan Stanoevici, care caută să justifice *exitul* histrionului: „Cînd a decis să părăsească această lume, cred că a făcut-o pentru că nu suporta ideea de a lăsa în urmă o viață ratată într-o lume care nu era a lui, într-o țară în care nu reușise să se adapteze”.

Desigur, mai tînărul confrate al popularului Mitică, merge pe ideea *sinuciderii*. Prefațatorul cărții sale, sugerează o crimă a unor forțe... oculte, pe care Furdui le ataca sistematic. Mă rog, om muri și noi, și om vedea...

Trist rămîne un alt aspect al vieții profesionale a artistului răsfățat în România: deși se laudă, în carte, că a ajuns să joace pe mari scene pariziene, realitatea nu-i părea favorabilă. Victor Frunză, în postfața volumelor, spune că l-a văzut într-un teatru mic, într-un spectacol în care el era, într-adevăr, „urias”, dar în sală nu erau decît zece spectatori: „...La aplauze, cine să aplaude? Pînă să se ridice cortina, publicul părăsise sala. Să te ia plînsul, nu alta!”. Chiar!...

În *Cronica română* din 17 iulie a.c., dau peste o notiță din care aflăm că Virgil Tănase va pune în scenă la un teatru parizian *Micul prinț*. Foarte bine!

Numai că-n finalul știrii ni se comunică: „Spectacolul este un o adevărată atracție a verii pariziene din acest an”. Dincolo de faptul că nu era nevoie și de

file dintr-un jurnal teatral

Bogdan ULMU

Flecăreală de culise

un și de o, ne-ndoi că un act artistic viitor, este. Eu cred că (,) chiar și la *Cronica română*, ca să scrii, musai să știi limba română.

Într-un interviu cu George Banu, găsesc, ca de-obicei, idei interesante, gînduri surprinzătoare, confesiuni care merită notate-n jurnal.

Spre exemplu, întrebă cine crede că l-ar putea interpreta în România pe... marele regizor Brook, teatrologul opinează: „Rebengiuc. Pentru că are un fel de calm, de înțelepciune, ca și Brook”. Interesantă distribuție! Apoi, Banu mărturisește că spaima lui actuală este să nu devină un Serebreakov (profesorul antipatizat de toți, din *Unchiul Vanea* - n.n.). Dar cea mai frumoasă profesiune de credință a criticului rămîne: „Trebuie să văd teatru pentru că, dacă nu îl văd, teatrul moare!”. Minunat!

Mă despart în opinii de marele compatriot într-un singur punct al interviului: cazul Pintilie. Lui Banu i se pare că deturnarea talentului regizorului, de la teatru, către film, e benefică. Eu susțin că geniul artistului însă se vede pe scenă, nu pe ecran. Nici o peliculă a lui

Pintilie nu a egalat *Revizorul*, spre exemplu.

Și profit de ocazie să întreb, nu pentru prima oară: de ce nu îl invită nici un director de teatru pe marele regizor să monteze aici? 35 de ani de absență de pe scenele românești... iampardonabil!

De cîteva luni, oameni care pesemne n-au subiecte importante pe ordinea de zi, flecălesc despre cine va veni director la Naționalul din Iași. În fine, zilele trecute s-a anunțat: concursul a fost cîștigat de Cristian Hadji-Culea, cu care am avut șansa să fiu, o scurtă perioadă, coleg de clasă. Nu-l invidiez.

Teatrul e-n reconstrucție, nu există sala de spectacole pe măsura unui Național, iar fără sală proprie de repetiții & spectacole, nu se pot realiza nici performanțe. Plus că directorul, acum, e și șef de șantier, și... dispecer la garaj, și responsabil cu deplasarea decorurilor și a costumelor, și diplomat în închirierea altor scene, și...mai are și o familie în București! Să sperăm că va rezista pînă la terminarea reconstrucției clădirii. Îi ținem pumnii! Fiindcă e un om de calitate...

puzzle

Ștefan RADU

Pastile în prostie

Un cercetător de la Institutul Max Plank din Berlin, om serios, în vîrstă de 62 de ani, anunță omenirea că a descoperit *leacul împotriva prostiei!* Hans-Hilger Ropers spune că îl preocupă problema în cauză de mai mulți ani. În urma experimentelor efectuate pe șoareci, omul de știință pretinde că posedă rețeta unei pilule ce vindecă nerozia. Asta da descoperire! Singura mea rețineră provine din faptul că există nenumărate situații în care șoarecii s-au dovedit mult mai inteligenți decît oamenii. Au instincte bune, improvizează ușor și nu repetă greșelile înaintașilor. De obicei, oricâtă otravă ai răspândi prin gospodărie, cel mult un singur exemplar cade în capcană; ceilalți vor evita greșeala fatală a semenului lor. În consecință, mă întreb cu ce i-a ajutat pe bieții șoricei pastila lui Hans? Dacă s-a observat – totuși – vreun efect, nu înseamnă că același tratament aplicat omului poate da rezultate similare. Mai ales că prostia de tip uman ia forme dintre cele mai diverse. Adeseori este însoțită de complicații ucigătoare. La români, prostia trebuie să fie – musai! – garnisită cu răutate, invidie, ură chiar. Pentru că „*prostul nu e prost destul dacă...*” – așa cum spune și Anton Pann. Nărodul autohton merge cu coada pe sus, precum capra, și pretinde că este sensibil la tot felul de răceli. E mîndru de prostia lui și cine îl contrazice este pus imediat la punct. Nerozia a devenit valoare națională de care nu este bine să te atingi.

Apoi exista prostia de import. Pentru nasurile fine și mințile odihnite, prostiile occidentale sunt de mare valoare. Se iau modele expirate, se transcriu legi fără rost, se înființează instituții artificiale și habar nu avem la ce sunt bune toate astea. Cuvintele își schimbă sensurile, apar formulări sofisticate și inutile doar pentru a mîngăia orgoliul prostului. Boala este veche și de netăgăduit. În decembrie 1877, Mihai Eminescu scria: „*Noi am făcut în statul nostru ceea ce se face în școlile noastre. Învățători, cari nu știu a scrie bine, dau în mîna copiilor cărți scrise într-o limbă pe cari ei nu o înțeleg și-i pun să-nvețe filă cu filă lucruri pe care ei nu și le pot închipui, încât când băieții au ajuns la capăt cu învățătura rămân cu capul plin de cuvinte al căror înțeles nu l-au știut niciodată și neputîndu-se folosi nici într-un fel de acele cunoștințe moarte și fără de preț rămân cu zilele încurcate și tîind căinilor frunză pînă ce prin intrigi și umiliri, care dărîmă și restul de caracter ce le mai rămăsese dat de la natură, ajung persoane publice spre a continua asupra generației viitoare sistemul vechiu de stricare a minții și a inimei.*” În ultima sută de ani – nimic nou sub soarele dâmbovițean! Vorbim, acum, despre tiraje și audiențe, despre Irinei și Colombine, despre maneliști și silicoane, despre arhangheli de mucava și despre toate tîmpeniile menite să erodeze orice sistem de valori verificat de-a lungul timpului.

La orizontul apropiat, este pe cale să apară pilula contra prostiei. Omenirea intră într-o nouă etapă a devenirii sale! Ar fi – totuși! – o problemă: pastila lui Hans nu vindecă prostia. O atenuează doar. Mai precis, așa cum spune omul de știință, „*ea este eficace împotriva activității scăzute a unor celule din creier, care stimulează memoria privitoare la trecutul apropiat, și are efecte vizibile asupra puterii de concentrare*”. Adică „*de unde nu-i nici Dumnezeu nu cere!*”... Mai întâi ar trebui să existe acele celule mai lenese, să nu se fi atrofiat iremediabil, apoi să aibă individul voința de a se concentra. Noul medicament pare a vindeca, mai degrabă, *prostirea* decît *prostia*. În primul caz am putea avea de-a face doar cu un accident, pe cînd în situația ultimă suntem în fața unei drame iremediabile.